

органов внутренних дел (по материалам научно-практической конференции). М., 1992. С. 82–83.

2. Машекуашева М. Х. Морально-психологические аспекты профессиональной деятельности сотрудников ОВД. *Право и общество в условиях глобализации: перспективы развития*. 2013. 208 с.

Отримано 06.04.2020

УДК 343.122(477)

ОПАЛИНСЬКИЙ Ю. В.,

кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗЛОЧИНІВ

У роботі розглядається проблематика захисту прав потерпілих від злочинів, що є результатом не ефективних дій держави щодо забезпечення прав потерпілих. Розглядаються основні причини неналежного забезпечення права потерпілого, такі як: надання більшої уваги додержанню прав підозрюваних та обвинувачених ніж забезпеченню прав і законних інтересів потерпілих.

Ключові слова: потерпілий, підозрюваний, злочин, відшкодування шкоди.

Конституцією України передбачено обов'язок держави щодо захисту людини, утвердження і забезпечення її прав та свобод.

Будь-яка особа, яка потерпіла від посягання на своє життя, здоров'я, честь і гідність, а також на належне їй майно, потребує правового й соціального захисту, матеріальної та моральної підтримки.

Водночас, у чинному законодавстві України основна увага приділяється захисту прав та інтересів не потерпілого, а підозрюваного, обвинуваченого, а також підсудного, якому може бути призначене покарання за вчинений злочин.

За статистичними даними, кількість осіб, потерпілих від злочинів, і розміри заподіяної їм фізичної, майнової та моральної шкоди з кожним роком збільшуються. Аналізуючи наведені дані про нерозкриті злочини, можна дійти висновку, що багато громадян мають підстави бути не задоволеними відсутністю гарантій з боку держави щодо захисту їхніх прав [1].

Фактично реалізація передбачених законом прав потерпілих у ході досудового розслідування полягає тільки в даванні показань, заявленні цивільного позову та ознайомленні з матеріалами справи. Найбільш гострою та соціально значущою залишається проблема відшкодування потерпілим майнової, моральної та фізичної шкоди, якої вони зазнали внаслідок вчинення злочину. Потерпілі розраховують на ефективні дії держави щодо забезпечення їхніх прав. Тому, головним завданням держави у випадках вчинення злочинів є поновлення законних прав та інтересів громадян.

Необхідно враховувати, що потерпілі, як правило, не обізнані з положеннями закону і при цьому не завжди запрошують захисників для участі в судовому процесі. Їх права та законні інтереси, особливо в частині відшкодування заподіяної злочином шкоди, у багатьох випадках залишаються зовсім незахищеними. Процесуально недостатньо виписано і цивільно-правовий обов'язок забезпечувати відшкодування шкоди, заподіяної потерпілому злочином тощо. У переважній більшості справ обмежуються формальним винесенням постанови про накладення арешту на майно або приєднанням до справи протоколу про відсутність майна у винних осіб [2]. Крім того, переважна частина потерпілих займає у кримінальному процесі пасивну позицію, сподіваючись на те, що їхні права та законні інтереси захистять органи, які провадять розслідування та суд. А це значною мірою залежить від рівня професіоналізму й відповідальності за виконання службових обов'язків працівників органів досудового розслідування, прокурорів, суддів, а також адвокатів.

І все ж основна причина неналежного забезпечення права потерпілого на відшкодування заподіяної йому шкоди полягає не стільки в непрофесійному ставленні до цього учасників процесу, скільки у відсутності чіткого законодавчого механізму реалізації зазначеного права, а також методики визначення грошових еквівалентів такої шкоди.

Крім того, слід звернути увагу на практику необґрунтованого зупинення досудового розслідування на тривалий час із надуманих мотивів, зокрема через хворобу обвинуваченого або через відсутність даних про його місцезнаходження тощо. Більше уваги приділяється додержанню прав підозрюваних та обвинувачених ніж забезпеченню прав і законних інтересів потерпілих. Це пояснюється передусім тим, що недодержання прав підозрюваного та обвинуваченого є істотним порушенням вимог закону, яке тягне скасування вироку. Враховуючи ці та інші обставини Пленум Верховного Суду України роз'яснює, що в тому разі, коли органи дізнання чи досудового слідства істотно обмежили законні права потерпілого і поновити ці права на стадії судового розгляду справи неможливо, суддя чи суд має повернути справу на додаткове розслідування [1].

Окремо слід згадати і про правові гарантії безпеки потерпілих, які визначені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3]. Але, на практиці заходи безпеки щодо потерпілих застосовувалися лише в окремих випадках, а саме за наявності реальної загрози їхньому життю, здоров'ю, житлу чи майну або у разі вчинення щодо них особливо тяжких насильницьких злочинів.

Зазначимо, що послідовне і неухильне додержання в усіх стадіях кримінального судочинства вимог норм кримінального процесуального законодавства, якими передбачені права потерпілих від злочинів, є однією з важливих умов здійснення конституційних прав громадян на судовий захист від протиправних посягань.

Список бібліографічних посилань

1. Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 02.07.2004 № 13 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-04> (дата звернення: 25.04.2020).

2. Судова практика ВСУ: права потерпілих від злочинів // Законодавство України : сайт. URL: <https://zakon.osmark.com.ua/судова-практика-всу-права-потерпілих/> (дата звернення: 25.04.2020).

3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення: 25.04.2020).

Отримано 29.04.2020

УДК [159.9;351.741](477)

ГРИЩЕНКО Д. О.,

*старший викладач кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки
факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ОРЛОВ Р. Р.,

*курсант 2 курсу факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ СТРЕСОВИХ СТАНІВ У ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ

У роботі вказані джерела прояву стресового стану працівника ОВС в екстремальних ситуаціях. Виділено ряд завдань в процесі професійно-психологічної підготовки, вирішуючи які можливо буде виробити стабільну